

**Wyrok z dnia 14 grudnia 2009 r.**

**I PK 118/09**

**W przypadku wygaśnięcia stosunku pracy z powodu niewykonania przez dyrektora obowiązku przywrócenia do pracy nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym, w razie powstania możliwości podjęcia przez niego pracy w pełnym wymiarze zajęć (art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.), nauczyciel może się domagać przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach na podstawie art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 67 k.p. i w związku z art. 91c Karty Nauczyciela, przez co należy rozumieć zatrudnienie na stanowisku (tym samym lub innym), na którym dyrektor szkoły był obowiązany go zatrudnić zgodnie z art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela.**

Przewodniczący SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Sędziowie SN:  
Bogusław Cudowski, Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 14 grudnia 2009 r. sprawy z powództwa Romana C. przeciwko Zespołowi Szkół Mechaniczno-Elektrycznych [...] w C. o przywrócenie do pracy, na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 4 marca 2009 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Częstochowie, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

### **U z a s a d n i e n i e**

Roman C. pozwem z 13 marca 2008 r. domagał się przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy od 1 września 2007 r. w pełnym wymiarze czasu pracy oraz zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. W odpowiedzi na pozew, strona pozwana wniosła o od-

dalenie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy ustalił, że powód od 1996 r. był zatrudniony w Zespole Szkół Mechaniczno - Elektrycznych [...] w C. na stanowisku nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych. W 1998 r. powód ukończył pedagogiczny kurs kwalifikacyjny dla nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych. Do jego obowiązków należało prowadzenie zajęć z szeroko rozumianych przedmiotów elektrycznych. Od 1999 r. powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę czas nieokreślony, a w 2000 r. uzyskał stopień nauczyciela kontraktowego. Od 1 marca 2006 r. do 28 lutego 2007 r. powód przebywał na urlopie dla poratowania zdrowia. Pismem z 18 kwietnia 2007 r. szkoła rozwiązała stosunek pracy z powodem za 3-miesięcznym okresem wypowiedzenia, liczonym od 1 czerwca do 31 sierpnia 2007 r., z powodu zmian organizacyjnych w roku szkolnym 2007/2008, z uwagi na zmniejszenie liczby godzin lekcyjnych z przedmiotów zawodowych. Jako podstawę prawną wypowiedzenia umowy o pracę pozwany wskazał powodowi art. 20 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Powód, na uprzednio złożony przez siebie wniosek, od 1 września 2007 r. do 29 lutego 2008 r. został przeniesiony w stan nieczynny. Pozwany poinformował powoda, że 29 lutego 2008 r. stosunek pracy wygaśnie z mocy prawa oraz że w czasie przebywania w stanie nieczynnym zachowuje on prawo do wynagrodzenia zasadniczego oraz innych świadczeń pracowniczych wynikających z ustawy Karta Nauczyciela. W dniu 31 sierpnia 2007 r. powód zwrócił się do dyrektora szkoły o przydzielenie godzin lekcyjnych i uzyskał zgodę na realizację 5 godzin dydaktycznych tygodniowo.

Sąd Rejonowy stwierdził, że powód żądał przywrócenia do pracy w związku z tym, że w okresie przebywania przez niego w stanie nieczynnym istniała możliwość zatrudnienia go w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd wskazał, że zgodnie z art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, dyrektor szkoły w razie częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania, uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć, rozwiązuje z nim stosunek pracy lub, na wniosek nauczyciela, przenosi go w stan nieczynny. Podstawą prawną dochodzonego przez powoda roszczenia był art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, zgodnie z którym dyrektor szkoły ma obowiązek przywrócenia do pracy w pierwszej kolejności nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym, w razie po-

wstania możliwości ponownego podjęcia przez nauczyciela pracy w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony lub na okres, na który została zawarta umowa, w tej samej szkole, na tym samym lub innym stanowisku, pod warunkiem posiadania przez nauczyciela wymaganych kwalifikacji. Zdaniem Sądu pierwszej instancji w razie możliwości podjęcia przez nauczyciela w stanie nieczynnym ponownego zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć, dyrektor szkoły jest zobligowany do przywrócenia nauczyciela do pracy. Według oceny Sądu pozwana szkoła przez cały okres sporny od 1 września 2007 r. do 29 lutego 2008 r. dysponowała minimum 20 godzinami lekcyjnymi, które mogła przydzielić powodowi.

Wobec powyższego Sąd Rejonowy wyrokiem z 15 grudnia 2008 r. przywrócił powoda do pracy w pozwanym Zespole Szkół (pkt 1 wyroku), zasądził od pozwanego na rzecz powoda 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2 wyroku) oraz nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 1.160 zł tytułem opłaty od pozwu, od której zwolniony był powód.

W apelacji od powyższego wyroku pozwany zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, przez jego niewłaściwą interpretację i przyjęcie, że przepis ten nakazuje odbierać godziny przydzielone innym nauczycielom w taki sposób, by stworzyć etat dla nauczyciela, który za swoją zgodą został przeniesiony w stan nieczynny; art. 20 ust. 7 w związku z ust. 5c Karty Nauczyciela, przez jego niewłaściwe stosowanie i przywrócenie powoda do pracy w sytuacji, gdy stosunek pracy powoda wygasł z mocy prawa 29 lutego 2008 r., a powód wystąpił z roszczeniem o przywrócenie do pracy dopiero 13 marca 2008 r. i art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela, przez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie okoliczności, że istnieją sytuacje, w których nauczyciel nie tylko może ale i powinien mieć godziny nadliczbowe; oraz błąd w ustaleniach faktycznych, przez uznanie, że pozwany od 1 września 2007 r. mógł zatrudnić powoda w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku zgodnym z posiadanymi przez powoda kwalifikacjami, w sytuacji gdy pozwany nie dysponował w okresie od 1 września 2007 r. do 29 lutego 2008 r. wolnym etatem, który mógłby powierzyć powodowi oraz uznanie, że powód legitymuje się odpowiednimi kwalifikacjami, w sytuacji gdy dyrektor nie dokonał oceny jego kwalifikacji do prowadzenia zajęć w zawodach innych niż wynika to z ukończonych przez powoda studiów magisterskich.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że przywrócenie do pracy nauczyciela w stanie nieczynnym na podstawie art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela jest możliwe

wyłącznie w sytuacji, gdy okres przebywania przez nauczyciela w stanie nieczynnym jeszcze trwa, ponieważ po upływie sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym stosunek pracy z mocy prawa wygasa. Roman C. wystąpił z żądaniem przywrócenia do pracy dopiero 13 marca 2008 r., natomiast wygaśnięcie stosunku pracy z powodem nastąpiło z dniem 29 lutego 2008 r.

Zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną wyrokiem z 4 marca 2009 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił powództwo. Sąd Okręgowy podzielił zarzuty apelacji, że powód Roman C. wystąpił z żądaniem przywrócenia ze stanu nieczynnego do pracy już po wygaśnięciu stosunku pracy. Uzupełniając postępowanie dowodowe Sąd ustalił, że przesyłka pisma z 29 lutego 2008 r., w którym powód domagał się przywrócenia do pracy, dotarła do pozwanego 5 marca 2008 r., tj. po wygaśnięciu stosunku pracy. Skoro powód od 1 września 2007 r. do 29 lutego 2008 r. był przeniesiony w stan nieczynny, a zgodnie z art. 20 ust. 5c Karty Nauczyciela z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym stosunek pracy wygasa, to stosunek pracy powoda wygasł 29 lutego 2008 r. W tej sytuacji jego oświadczenie woli, dotyczące żądania przywrócenia do pracy na zasadzie art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, dotarło do pozwanego 5 marca 2008 r., więc już po wygaśnięciu stosunku pracy. Powód nie miał więc uprawnienia do żądania przywrócenia, ze stanu nieczynnego do pracy. W ocenie Sądu Okręgowego słusznie zarzucił skarżący, że przywrócenie do pracy nauczyciela w stanie nieczynnym, na podstawie art. 20 ust. 7 ustawy Karta Nauczyciela jest możliwe wyłącznie w sytuacji, gdy okres przebywania przez nauczyciela w stanie nieczynnym jeszcze trwa. Ograniczenie w czasie możliwości występowania z tego rodzaju powództwem wynika już z literalnej wykładni tego przepisu. Roszczenie o przywrócenie do pracy zgłoszone po wygaśnięciu stosunku pracy opiera się na innej podstawie faktycznej i prawnej (vide wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2001 r., I PKN 476/00). Dlatego też Sąd Okręgowy uznając, że przywrócenie do pracy nauczyciela w stanie nieczynnym na podstawie art. 20 ust. 7 ustawy Karta Nauczyciela, jest możliwe wyłącznie w sytuacji gdy okres przebywania przez nauczyciela w stanie nieczynnym jeszcze trwa, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

Powód zaskarżył w całości powyższy wyrok Sądu Okręgowego, opierając skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego, przez niezastosowanie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, polegające na błędzie subsumcji i przyjęciu,

że ustalony w sprawie stan faktyczny odpowiada wyłącznie hipotezie normy prawnej z art. 27 ust. 7 tej ustawy (jak wynika z uzasadnienia skargi, art. 27 ust. 7 podano omyłkowo, a pełnomocniczcze skarżącego chodzi o art. 20 ust. 7) oraz naruszenia prawa procesowego mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności art. 386 § 4 k.p.c., przez nierozpoznanie istoty sporu, polegającego na pominięciu przy rozstrzygnięciu sprawy i pozostawieniu poza oceną możliwości zastosowania art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z art. 264 § 2 k.p.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, ewentualnie o zmianę tego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienia powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 20 ust. 1 pkt 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) dyrektor szkoły w razie częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć rozwiązuje z nim stosunek pracy lub, na wniosek nauczyciela, przenosi go w stan nieczynny. Z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym stosunek pracy wygasa (art. 20 ust. 5c zdanie drugie Karty Nauczyciela). Z kolei, stosownie do art. 20 ust. 7 tej ustawy, dyrektor szkoły ma obowiązek przywrócenia do pracy w pierwszej kolejności nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym w razie powstania możliwości podjęcia przez nauczyciela pracy w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony lub na okres, na który została zawarta umowa, w tej samej szkole, na tym samym lub innym stanowisku, pod warunkiem posiadania przez nauczyciela wymaganych kwalifikacji. Odmowa podjęcia pracy przez nauczyciela powoduje wygaśnięcie stosunku pracy z dniem odmowy. Ostatnio wymieniona regulacja stanowi konsekwencję zasady, że nauczyciel w stanie nieczynnym pozostaje w stosunku pracy ze szkołą (z tym, że część praw i obowiązków objętych stosunkiem pracy nie jest wykonywana). Skoro między stronami utrzymuje się stosunek pracy, to zrozumiałe jest, że w razie ustania przyczyn przeniesienia w stan nieczynny powinno dojść do pełnej jego realizacji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 1999 r., I

PKN 77/99, OSNP 2000 nr 18, poz. 681). Celowi temu służy ustanowiona w przytoczonym przepisie konstrukcja „przywrócenia do pracy”. Konstrukcja ta zasadniczo różni się od „przywrócenia pracownika do pracy na poprzednich warunkach”, unormowanego w art. 45 § 1 i 56 § 1 k.p. Po pierwsze, służy ona zakończeniu stanu nieczynnego (przywróceniu do czynnego wykonywania pracy nauczyciela) w czasie istnienia stosunku pracy, a nie przywróceniu do pracy po ustaniu zatrudnienia. Po drugie, „przywrócenie do pracy” według art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela nie musi oznaczać przywrócenia „na poprzednich warunkach”, ponieważ może ono dotyczyć innego stanowiska, jeśli nauczyciel ma do tego wymagane kwalifikacje. W takim przypadku „przywrócenie do pracy” będzie oznaczało ponowne („czynne”) zatrudnienie w szkole, ale na innym stanowisku. Po trzecie, z brzmienia rozważanego przepisu wynika, że dyrektor szkoły, w razie zaistnienia określonych w nim przesłanek, ma obowiązek przywrócić nauczyciela do pracy (do jej czynnego wykonywania) „z urzędu”, a nie na żądanie pracownika, jak ma to miejsce w sytuacjach regulowanych w art. 45 § 1 i 56 § 1 k.p. Realizacja tego obowiązku nie zależy więc od wniosku nauczyciela. Jest to zrozumiałe, skoro to właśnie dyrektor, dysponujący znajomością sytuacji kadrowej i potrzeb szkoły, może najpełniej i we właściwym momencie ocenić, czy powstała możliwość ponownego podjęcia przez nauczyciela pracy w pełnym wymiarze zajęć, podczas, gdy nauczyciel pozostający z reguły poza szkołą (oprócz sytuacji określonej w art. 20 ust. 8 Karty Nauczyciela) nie ma takiej wiedzy. O tym, że przywrócenie do pracy, normowane w tym przepisie, następuje „z urzędu” świadczy także zawarte w nim postanowienie ustawodawcy, że odmowa podjęcia pracy przez nauczyciela powoduje wygaśnięcie stosunku pracy z dniem odmowy. Unormowanie to byłoby pozbawione sensu, gdyby warunkiem rozważanego przywrócenia był wniosek nauczyciela.

Należy jednak mieć na uwadze, że stosownie do powołanego wyżej art. 20 ust. 5c zdanie drugie Karty Nauczyciela, stosunek pracy wygasa z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym. Skutek ten następuje z mocy prawa, co dotyczy także przypadków, gdy powstały warunki przywrócenia do pracy ustanowione w art. 20 ust. 7, a dyrektor szkoły nie wykonał obowiązku przywrócenia nauczyciela do pracy (do stanu czynnego). Karta Nauczyciela nie określa sankcji wygaśnięcia stosunku pracy w razie naruszenia przez pracodawcę przepisów dotyczących wygaśnięcia. Wobec tego, zgodnie z art. 91c tej ustawy, zastosowanie znajdują przepisy dotyczące sankcji wygaśnięcia stosunku w wyniku naruszenia

obowiązków przez pracodawcę, a więc przepisy zawarte w oddziale 6 rozdziału I działu drugiego Kodeksu pracy. W szczególności, stosownie do art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 67 k.p. i w związku z art. 91c Karty Nauczyciela, nauczycielowi przysługuje w takiej sytuacji roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowanie. Przywrócenie nauczyciela do pracy na poprzednich warunkach w przypadku, gdy wygaśnięcie stosunku pracy nastąpiło z powodu naruszenia przez dyrektora szkoły przesłanek przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny określonych w art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, polega na przywróceniu do pracy na warunkach obowiązujących przed przeniesieniem w stan nieczynny (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 1999 r., I PKN 77/99 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2001 r., I PKN 476/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 240). Natomiast w przypadku wygaśnięcia stosunku z powodu niewykonania przez dyrektora obowiązku ustanowionego w art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, gdy samo przeniesienie w stan nieczynny było zgodne z art. 20 ust. 1, wykładnia pojęcia „przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach” musi uwzględniać zmiany wynikające z prawidłowego przeniesienia w stan nieczynny i następującego później zaniechania przez dyrektora szkoły wykonania obowiązku z art. 20 ust. 7. Z tego względu przez poprzednie warunki pracy należy rozumieć, stosownie do okoliczności, to samo lub inne stanowisko, na którym dyrektor powinien był zatrudnić nauczyciela, gdyby należycie wykonał wynikający z tego przepisu obowiązek.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że w przypadku wygaśnięcia stosunku z powodu niewykonania przez dyrektora ustanowionego w art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela obowiązku przywrócenia do pracy nauczyciela pozostającego w stanie nieczynnym w razie powstania możliwości podjęcia przez niego pracy w pełnym wymiarze zajęć, nauczyciel może się domagać przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach na podstawie art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 67 k.p. i w związku z art. 91c Karty Nauczyciela, przez co należy rozumieć zatrudnienie na stanowisku (tym samym lub innym), na którym dyrektor szkoły był obowiązany go zatrudnić zgodnie z art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela.

W świetle przedstawionej wykładni przepisów dotyczących stanu nieczynnego i w ustalonym w sprawie stanie faktycznym, zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego jest nietrafne. Sąd Okręgowy, nie rozważył należycie żądania powoda zawartego w pozwie, którego treścią nie było przywrócenie do pracy w rozumieniu art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, tj. przywrócenie do stanu czynnego w czasie trwania stosunku

pracy, lecz przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach po wygaśnięciu stosunku pracy spowodowanym niewypelnieniem przez dyrektora szkoły obowiązku określonego w tym przepisie. Tym żądaniem pozwu Sąd drugiej instancji w ogóle się nie zajął, uznając bezpodstawnie, że treścią powództwa było przywrócenie do pracy w rozumieniu art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela. Z tego względu ostatecznie trafny, pomimo mylącej argumentacji, okazał się zarzut naruszenia tego przepisu sformułowany w skardze kasacyjnej, a także zarzut nierozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398<sup>21</sup> k.p.c.

=====